

Perusopetuksen yleisten tavoitteiden ja tuntijaon uudistamistyöryhmälle

Perustietoja aikuisten perusopetuksesta

1 Taustaa

Mahdollisuus suorittaa peruskouluopintoja aikuisena on ollut olemassa koko peruskoulun ajan. Keskikouluopintojen tai niiden osien suorittaminen aikuisena on ollut mahdollista ainakin vuodesta 1946. Alkuvuosivuosisikymmeninä toiminta nähtiin pitkälti rinnakkaiskoulujärjestelmän puutteiden korjaamisena. Yksilön kannalta olennaista on ollut ja on edelleen ”toisen mahdollisuuden saaminen aikuisena”. Yhteiskunnallisesti keskeinen tavoite on nykyään syrjäytymisen ehkäisy.

Aikuisten perusopetuksessa olevien opiskelijamäärien kehitys vuodesta 1980 lähtien ilmenee liitteestä 1. Suurimmillaan opiskelijamäärä oli vuonna 1992, jolloin se oli 5 631, ja pienimmillään vuonna 2004, jolloin se oli 786.

2 Opiskelijat ja oppilaitokset

Tuoreimman tilastotiedon eli vuoden 2009 syyskuun tiedon mukaan aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita oli 906. Opetusta annetaan pääasiassa pääkaupunkiseudulla ja maakuntakeskuksissa aikuislukioissa. Myös lähes 30 kansanopistolla on perusopetuslupa, mutta toiminta on nykyään satunnaista ja vähäistä.

Tiedetään, että aikuisten perusopetukseen hakeutuvien suurin ryhmä ovat maahanmuuttajat. Joukossa on myös (perus)koulupudokkaita, romaneja, vankeja (joista jotkut ovat vieraskielisiä ulkomaiden kansalaisia), luku-, kirjoitus- ja laskutaidoiltaan heikkoja (kantasuomalaisiakin) sekä henkilöitä, joilla on oppimis- ja opiskeluvaikeuksia tai terveysongelmia. Luonnollisestikin nämä ryhmät ovat monin tavoin päällekkäisiä.

Tiedossani ei ole yhtään aikuisten perusopetuksesta tehtyä perusselvitystä, saatikka tutkimusta. Opiskelijaryhmän pienuuden ja erityisyyden vuoksi se ja sen opetus jäävät toistuvasti (oppivelvollisten) perusopetusta koskevien tutkimusten, selvitysten ja seuranta-arviointien ulkopuolelle.

Tuntijakotyöryhmää varten suurimmista perusopetusta järjestävistä aikuislukioista koottiin viikolla 7 sähköpostitse alla olevat opiskelijatiedot. Tiedot kattavat 87 % aikuisten perusopetuksessa olevista opiskelijoista olettaen, että opiskelijamäärä helmikuussa 2010 oli sama kuin syksyn 2009 tilastointipäivänä.

Taulukko 1. Taustatietoja aikuisten perusopetuksessa olevista opiskelijoista helmikuussa 2010

Aikuislukio	Hki	Eira	Töölö	Turku	Tre	Jyväsk	Oulu	Rovann	yht/ka/%
Tutkintotav. opiskelijoita	92	256	105	118	105	36	27	50	789
Vieraskielisiä %	69	93	52	86	52	53	59	90	70 %
Vankeja %	7	0	0	2	0	0	15	0	3 %
Muita %	25	7	48	14	48	43	41	10	29,5 %
Ruotsista vapautettuja %	60	91	10	86	10	53	59	90	57 %
Keski-ikä	22	23	27	22	27	36	29	25	26
Suurin kieliryhmä	somali	somali	somali	somali	somali	venäjä	somali	afgaani	
Kansallisuuksia	26	20	12	19	12	10	8	8	

Aikuisten perusopetuksessa olevista opiskelijoista siis 70 % on vieraskielisiä. Suurin kieliryhmä ovat somalit. Kaikkiaan kansallisuuksien ja äidinkielen kirjo on erittäin suuri. Iältään valtaosa on nuoria aikuisia. Ruotsin kielen opiskelusta vapautettuja on 57 %. Koulutettavaryhmä on muuttunut kieli- ja kulttuuritaustaltaan radikaalisti siitä, kun nykyinen tuntijako (tosiasiallisesti) tehtiin.

3 Nykyinen tuntijako ja opetussuunnitelmien perusteet

Aikuisten perusopetuksen nykyinen tuntijako on liitteenä 2. Se on varsinaisen tuntijaon osalta täsmälleen sama kuin vuonna 1994 tehty tuntijako. Tekstiosuuksissa on pieniä eroavuuksia.

Opetushallituksen johtokunta hyväksyi aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen perusteet vuonna 2004. Niiden mukaan

aikuisten perusopetusta ... järjestävä oppilaitos voi järjestää opiskelijoilleen mahdollisuuden

- suorittaa perusopetuksen oppimäärä
- suorittaa perusopetuksen oppiaineita tai niiden osia kursseina
- korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja

Sekä aikuisten perusopetusta että lukiokoulutusta koskevaksi yhteiseksi tehtäväksi perusteet asettavat seuraavan: *Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tehtävänä on*

- antaa opiskelijalle mahdollisuus täydentää laaja-alaisesti yleissivistystään
- lisätä opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja ja hänen jatko-opiskelumahdollisuuksiaan
- lisätä opiskelijan työelämässä menestymisen yleisiä edellytyksiä
- vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimivuutta ja ehkäistä syrjäytymistä
- luoda edellytyksiä opiskelijan itsetuntoa, itsetuntemusta ja persoonallista kasvua lujittaville oppimiskokemuksille.

Aikuisten perusopetuksen perinteen mukaisesti vuoden 2004 perusteet kattavat pääasiassa oppivelvollisten vuosiluokkien 7 - 9 oppimäärät. Kuitenkin - edelleenkin perinteen mukaan - eräissä oppiaineissa, esimerkiksi vieraisissa kielissä, vuoden 2004 perusteet kattavat (käytännössä) opetuksen kolmannelta vuosiluokalta lähtien.

Opetushallitus

Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 040 348 7555, faksi 040 348 7865, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi

Utbildningsstyrelsen

Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 040 348 7555, fax 040 348 7865, förnamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

Opetusministeriön TUSO-toimeksiannon mukaan Opetushallituksessa on laadittu viime vuonna esitys aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteiksi. Lausuntokierroksen ja johtokunnan kuulemisen jälkeen se odottaa – tätä kirjoitettaessa – pääjohtajan hyväksyntää. Esitys perustuu olemassa olevaan tuntijakoon. Alkuvaihetta varten ei ole erillistä tuntijakoa eikä opintojen laajuutta määritellä valtakunnallisesti. Esityksen mukaan jokaiselle opiskelijalle tehdään opetussuunnitelman perusteiden pohjalta arvioitu, kunkin opiskelijan osaamiseen perustuva henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Kaikissa saaduissa lausunnoissa nämä lähtökohdat hyväksyttiin. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen toimeenpano alkanee ensi syksynä. Tähän opiskelijaryhmään eivät kuulu kotouttamistoimien piirissä olevat aikuiset luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat, joiden koulutukseen on erillismääräraha.

4 Näkökohtia muutoksen suunnasta

Aikuisten perusopetuksessa oleva opiskelijajoukko on erittäin moninainen. Se jakautuu äidinkieleltään kymmeneen ryhmään, joista suurimpana nyt ovat somalit. Opiskelijoiden kielitaito sekä kulttuuri- ja katsomustausta poikkeavat olennaisesti suomalaisesta keski- ja peruskoulusta. Näillä opiskelijoilla ei ole ollut mahdollisuutta tai kypsyttä opiskella oppivelvollisuusikäisinä tai he ovat siinä epäonnistuneet. Monilla on oppimisongelmia, joukossa on erittäin lahjakkaitakin. Nyt he tahtovat opiskella ja saada peruskoulun päättötodistuksen, joka avaa monta lisäporttia tulevaisuudessa.

Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisiä tavoitteita ja tuntijakoa päätettäessä tulisi erityisesti

- 1) ymmärtää opiskelijajoukon kieli- ja kulttuuritaustojen moninaisuus → realistinen kieliohjelma ja suvaitsevaisuutta vahvistava katsomusopetus
- 2) muistaa opiskelijajoukon oppimisedellytysten kirjavuus → oppimaan oppimisen tuki, myönteisen opiskelijaidentiteetin rakentaminen, ohjaus ja tukitoimet
- 3) ottaa huomioon, että suuri osa koulutettavista on nuoria aikuisia → työelämäorientaatio, käytännönläheisyys työtavoissa, kansalaisvalmiudet, tietoyhteiskuntavalmiudet
- 4) varmistaa, että aikuisten perusopetuksen hyväksytyksi suorittaneilla on tasavertaiset jatko-opiskelumahdollisuudet oppivelvollisten kanssa → arviointi, todistukset, yhteisvalinta
- 5) varmistaa, että koulutuksenjärjestäjillä ja oppilaitoksilla on joustavat mahdollisuudet rakentaa monenlaisia opetussuunnitelmia → joustava tuntijako, ei erillistä tuntijakoa alkuvaiheeseen jatkossakaan.

Nyt ns. tuntijakoasetuksen (1435/2001) momentti 5 määrittelee muille kuin oppivelvollisuuttaan suorittaville oppilaille annettavan opetuksen erityiset tavoitteet. Sen toisessa momentissa todetaan: *Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on oppilaan elämänkokemus, olosuhteet ja ikä huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä jatko-opintovalmiudet.*

Ehkä tätä vastaava kohta voisi uudistuneessa asetuksessa kuulua jotenkin näin:

*Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on **opiskelijan aikaisemmin saavutettu osaaminen, elämänkokemukset, olosuhteet, ja ikä sekä kieli- ja kulttuurista huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä parantaa opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia.***

Lisäksi erityistavoitteissa olisi tärkeää ottaa huomioon aikuisten perusopetuksessa opiskelevat aineopiskelijat ja viitata myös heihin.

Liite 1. Aikuisten perusopetusta ja lukiokoulutusta antavat oppilaitokset ja niiden opiskelijat vuosina 1980 - 2009

Oppilaitokset ja opiskelijamäärät					
Vuosi	Ilta- / Aikuis- lukiot	Aikuislinjat/ Aikuisops tarjolla	Tutkinto- tavoitteiset opiskelijat	Aine- opiskelijat	Perusasteen oppilaat
1980	5	36	7 794		5 391
1981	5	37	8 616		5 424
1982	5	37	9 235		5 261
1983	5	36	9 095		5 004
1984	5	39	9 259		4 311
1985	5	39	8 605		3 584
1986	7	38	8 321		3 072
1987	7	38	8 576		2 886
1988	8	38	8 481		2 590
1989	13	35	11 319*		3 383
1990	17	32	12 715		3 534
1991	18	32	17 044		4 666
1992	19	31	19 342		5 631
1993	18	31	20 499		5 179
1994	21	29	21 204		4 617
1995	21	29	21 492		4 251
1996	23	28	21 646		3 769
1997	27	27	23 746		3 282
1998	28	28	24 821		3 221
1999		59	14 858	9 422	1 517
2000		73	13 363	11 076	1 404
2001		79	12 314	11 511	1 254
2002		85	11 300	13 872	1 008
2003		85	10 145	13 734	1 014
2004		96	9 503	14 573	786
2005		100	8 493	13 787	959
2006		105	7 591	14 889	850
2007		103	6 872	15 806	895
2008		101	6 319	15 934	952
2009		91	6 026	16 506	906**

* Vuosina 1989 – 1998 tutkintotavoitteiset ja aineopiskelijat tilastoitiin yhdessä

** Tilastoidaan vain syyskuussa.

Oppilaitostietoja löytyy esimerkiksi osoitteesta www.aikuislukiot.fi

Lähteet: Tilastokeskus ja Opetushallitus.

Liite 2. Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001)

7 § Muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijako

Perusopetukseen käytettävä aika jaetaan eri oppiaineiden ja niistä muodostettujen aineryhmien opetukseen seuraavasti:

Aineryhmä Oppiaine	Pakolliset kurssit vähintään	Valinnaisena tarjottavien kurssien vähimmäismäärä
Äidinkieli ja kirjallisuus	4	1
Kielet	14	6
Toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet		
Matematiikka	8	1
Uskonto tai elämäntietomustieto	1	2
Yhteiskunnalliset ja luonnontieteelliset aineet		12
Historia ja yhteiskuntaoppi		
Fysiikka		
Kemia		
Biologia		
Maantieto		
Muita perusopetukseen soveltuvia aineita tai aihealueita		
Yhteensä vähintään		44

Oppilaan tulee valita 1 momentissa säädetyistä yhteiskunnallisten ja luonnontieteellisten aineiden ryhmään kuuluvista aineista vähintään neljä.

Oppilaan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-kielen oppimäärän mukaisesti ja vähintään yhtä kieltä B-kielen oppimäärän mukaisesti. Oppilalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa vierasta kieltä.

Vankilassa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Opetushallitus

Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 040 348 7555, faksi 040 348 7865, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi

Utbildningsstyrelsen

Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 040 348 7555, fax 040 348 7865, förnamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi